

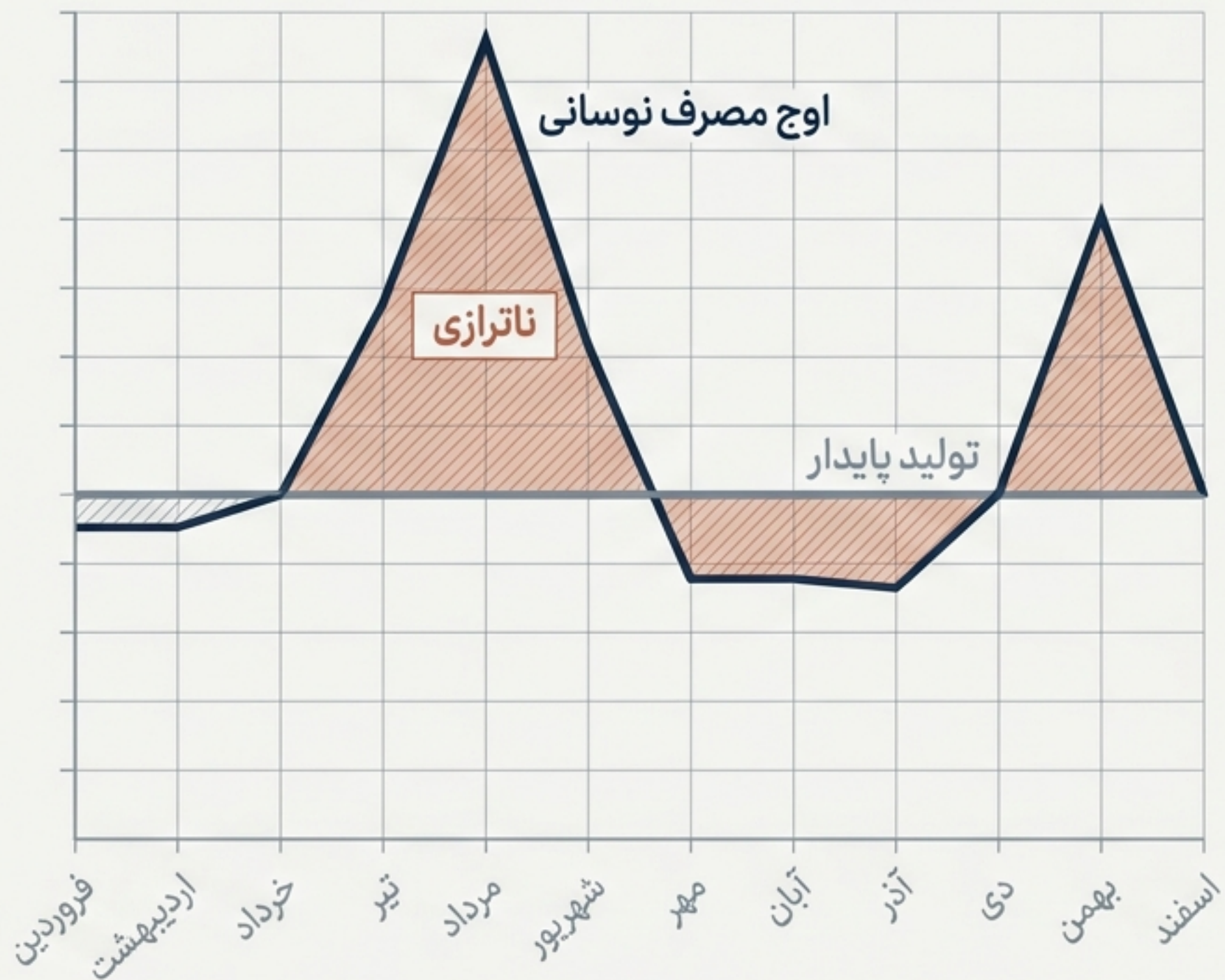
[TITLE]

معماری گذار پایدار: راهبرد جامع مدیریت مصرف انرژی

[SUBTITLE] گذار از مداخله‌گری مخرب به تنظیم‌گری هوشمند
از مسیر اصلاحات تدریجی و ریل موازی

[AUTHOR/INSTITUTION] معاونت راهبردی و سیاست‌گذاری انرژی

ریشه ناترازی: گلوگاه مصرف غیرمولد

محدودیت عرضه: افزایش تولید (حتی با فرض تامین مالی) دیگر پاسخگوی شدت ناترازی نیست.

چالش اصلی: بخش قابل توجهی از معضل، ریشه در مصرف نوسانی، غیربهره‌ور و نامولد بخش خانگی دارد.

راهکار گریزناپذیر: مدیریت سمت مصرف؛ نیازمند اتخاذ راهبردی چارچوب‌مند با بیشترین آورده و کمترین هزینه سیاسی-اجتماعی.

تقاطع راهبردی: ارزیابی سه مسیر پیش رو

راهکارهای غیرقیمتی

محوریت سیاست:
مداخله مستقیم دولت

امکان پذیری فنی:
بروکراسی صلب و کند

ریسک اجتماعی:
پایین اما بی اثر

نتیجه نهایی:
شکست نهادی و اثر بازگشتی

انتقال مالکیت / شوک درمانی

محوریت سیاست: رهاسازی
ناگهانی و توزیع یارانه

امکان پذیری فنی:
غیرممکن (کنتورهای
اشتراکی و خطای اندازه گیری)

ریسک اجتماعی:
آشوب اجتماعی و جهش
جهش ۱۰ برابری هزینه خانوار

نتیجه نهایی:
فروپاشی زنجیره تامین انرژی

اصلاح تدریجی (مسیر مطلوب)

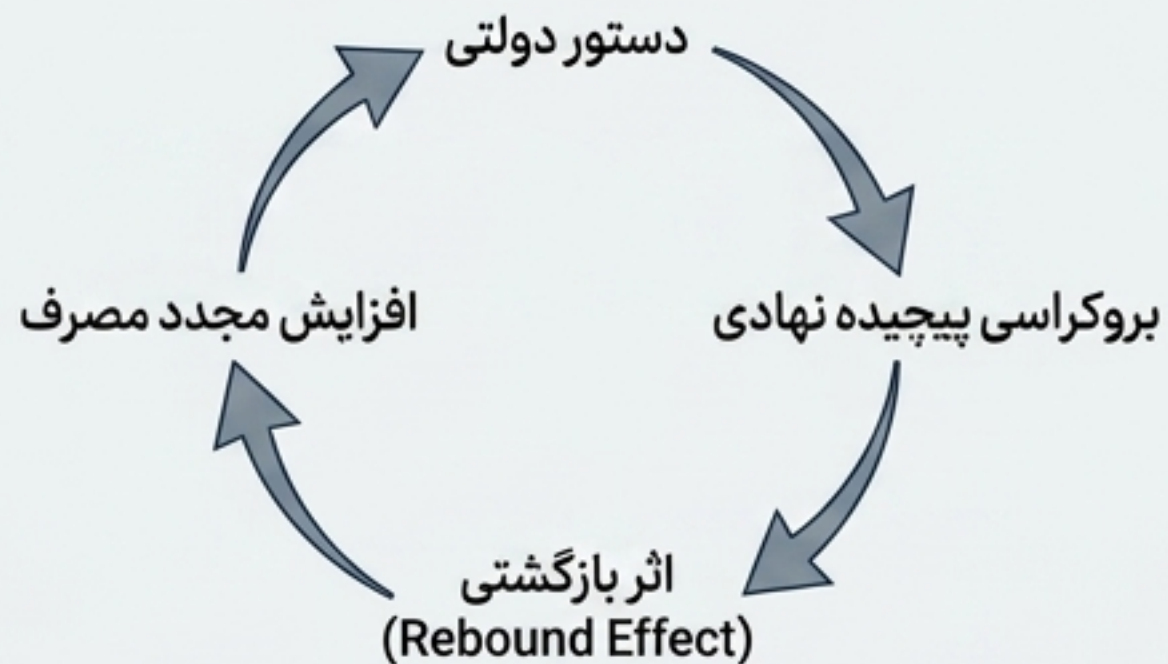
محوریت سیاست: تنظیم گری
اقتصاد و مشارکت بازار

امکان پذیری فنی:
متناسب با زیرساخت فعلی

ریسک اجتماعی:
حداقل، فراهم کردن
کردن فرصت سازگاری جامعه

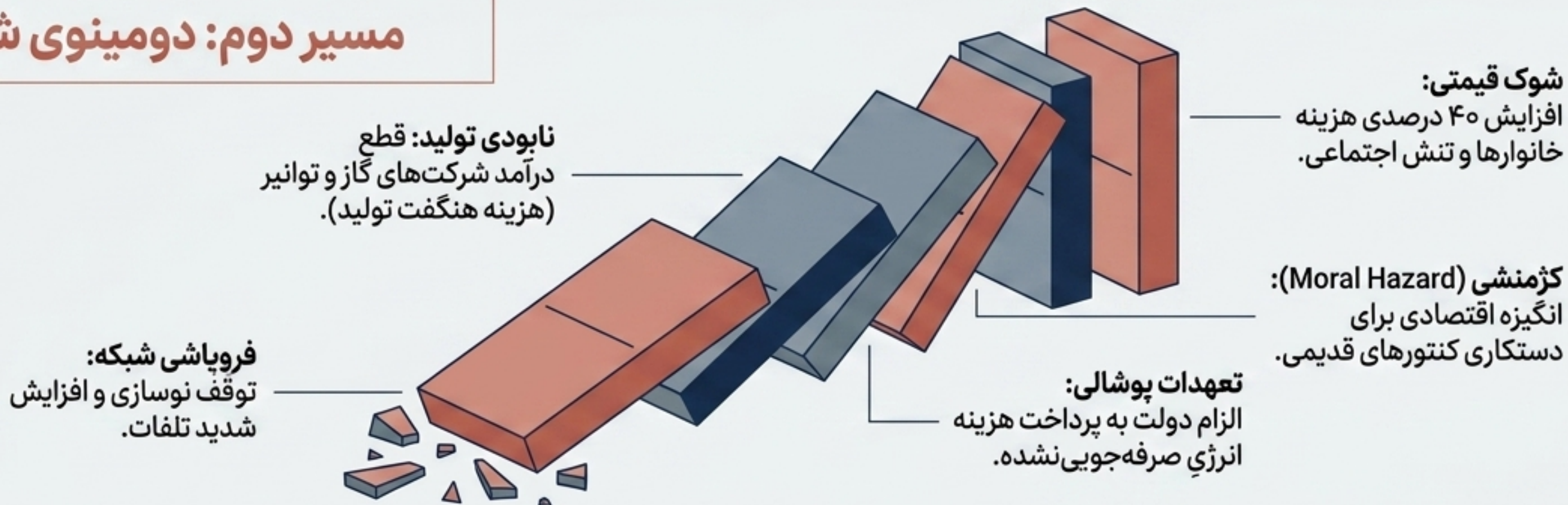
نتیجه نهایی:
پایداری اقتصادی و تغییر رفتار

مسیر اول: دام بروکراسی

چرا راهکارهای افراطی با شکست مواجه می‌شوند؟

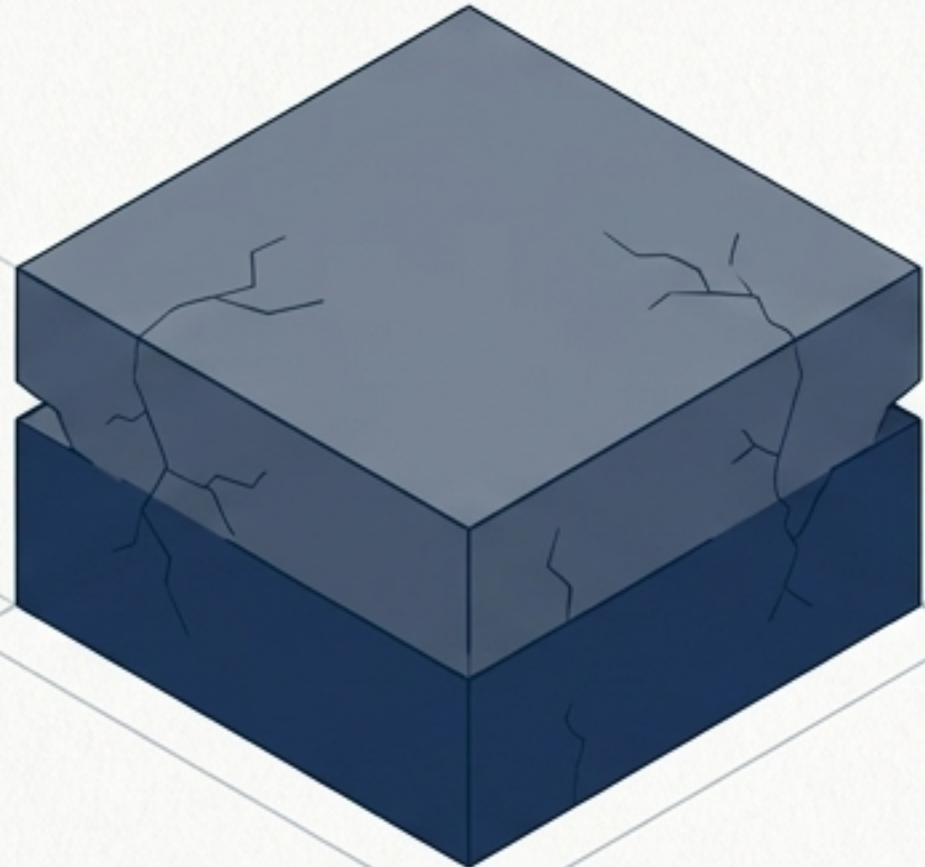
مسیر دوم: دومینوی شوک درمانی

تغییر پارادایم: گذار به ساختار غیرمتمرکز و کارآمد

دولت مداخله‌گر (وضع موجود)

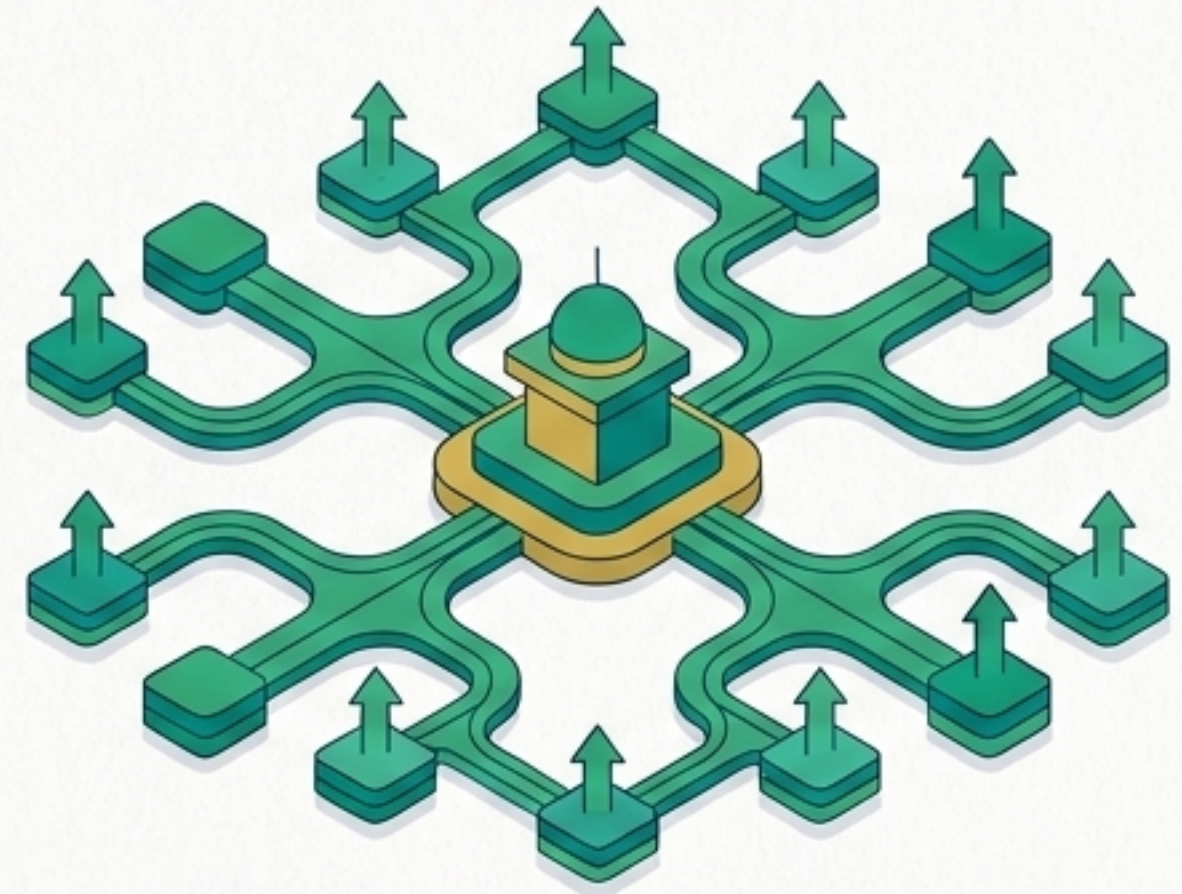
تک‌فروش، قیمت‌گذار دستوری، در تقابل مستقیم با جامعه، ناتوان در هم‌راستا کردن انگیزه‌های خرد.

دولت مداخله‌گر (وضع موجود)

دولت تنظیم‌گر (افق مطلوب)

ایجاد سازوکار کارآمد در حاشیه نظام موجود، ارتقای نقش حاکمیت به عمده‌فروش و تنظیم‌گر هوشمند، واگذاری تعامل به بخش خصوصی.

دولت تنظیم‌گر (افق مطلوب)

گذار راهبردی

راهکار سوم: پذیرش وضعیت موجود جامعه و حرکت تدریجی، پیوسته و هوشمندانه به سمت بازار.

ارکان سه‌گانه راهبرد اصلاح تدریجی

معماری گذار پایدار

۱. توقف گسترش یارانه‌ها

پایان عصر انرژی ارزان برای تقاضاهای جدید. محدودسازی دامنه و عمق نظام یارانه‌ای جهت جلوگیری از تعمیق بحران.

۲. اصلاح تدریجی تعرفه‌ها

افزایش هوشمندانه، منطقه‌ای و مرحله‌ای قیمت‌ها جهت جلوگیری از شوک به معیشت و فراهم کردن فرصت انطباق.

۳. راهبرد ریل موازی

ایجاد بازارهای جایگزین و داوطلبانه (آزاد/سبز) در کنار نظام یارانه‌ای، جهت جذب تقاضای باارزش و حساس به پایداری.

رکن اول: توقف توسعه ردپای یارانه‌ای

بازار واقعی انرژی

تقاضای جدید
(صنایع جدید، مجتمع‌های بزرگ،
خودروهای نو شماره). تامین انرژی
خارج از چارچوب یارانه‌ای.

خانوار و صنایع موجود:
حفظ حقوق مکتسبه
مشترکین فعلی بدون
گسترش دامنه.

✓ مصوبه شورای عالی انرژی: تامین گاز و برق مصرف‌کنندگان بزرگ جدید صرفاً از مسیر بازار.

✓ حذف سهمیه بنزین یازانه یارانه‌ای از خودروهای نو شماره به عنوان اولین گام عملی.

رکن دوم: کالیبراسیون هوشمند و تدریجی تعرفه‌ها

گام سوم: خانگی و صنعتی
اصلاح پله‌ها با لحاظ تفاوت‌های اقلیمی،
کنترل‌شده و همراه با حمایت از اقشار
کم‌برخوردار.

گام دوم: بخش تجاری و خدماتی
در اولویت قرار دادن بخش‌هایی با توان
انطباق و تاب‌آوری اقتصادی بالاتر.

گام اول: پیشگامی دولت
آغاز اصلاحات از بخش‌های تحت مدیریت مستقیم
دولت برای ارسال پیام عزم حاکمیت.

اصل طلایی گذار:

موفقیت این سیاست بیش از
محاسبات اقتصادی، به مدیریت
اجتماعی و اقناع افکار عمومی گره
خورده است تا فرصت سازگاری
(Adaptation) بدون ایجاد شوک
به معیشت فراهم شود.

رکن سوم: استراتژی «ریل موازی» (مسیر گذار داوطلبانه)

بازار موازی (مبتنی بر عرضه و تقاضا)

مبادله داوطلبانه با منطق اقتصادی.
(مثال: برق سبز، برق آزاد، بنزین ویژه وارداتی).
پایدار و کاملاً مطمئن.

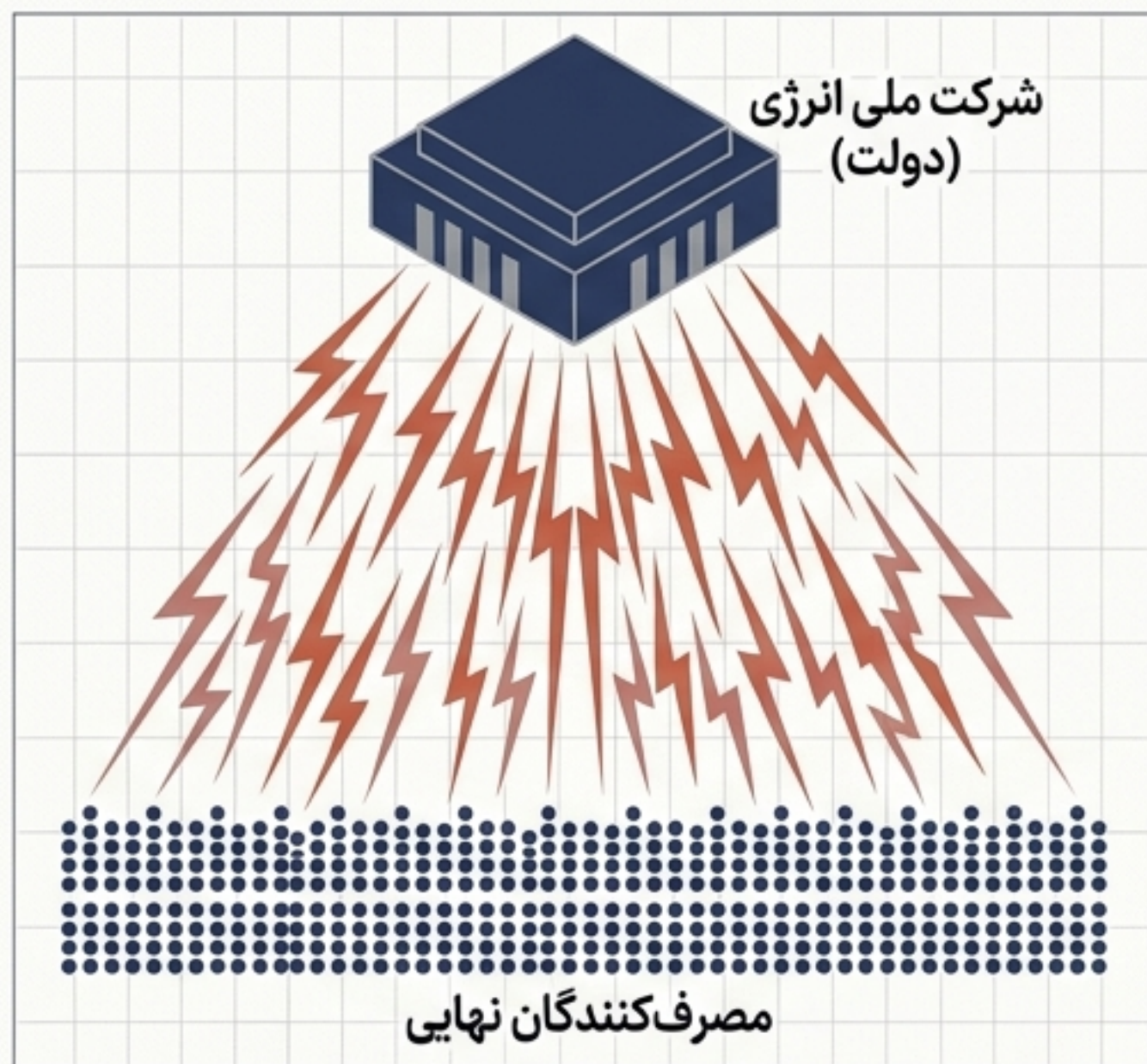
بازار سنتی (یارانه‌ای)

مداخله مستقیم دولت.
مناسب برای مصارف پایه، اما همراه با
محدودیت، کندی و ریسک عدم پایداری
(خاموشی) در اوج مصرف.

برای صنایع، انرژی گران اما پیش‌بینی‌پذیر، ارزشمندتر از انرژی ارزان همراه با قطعی است.
ریل موازی تقاضای باارزش را بدون شوک اجتماعی از دوش نظام یارانه‌ای برمی‌دارد.

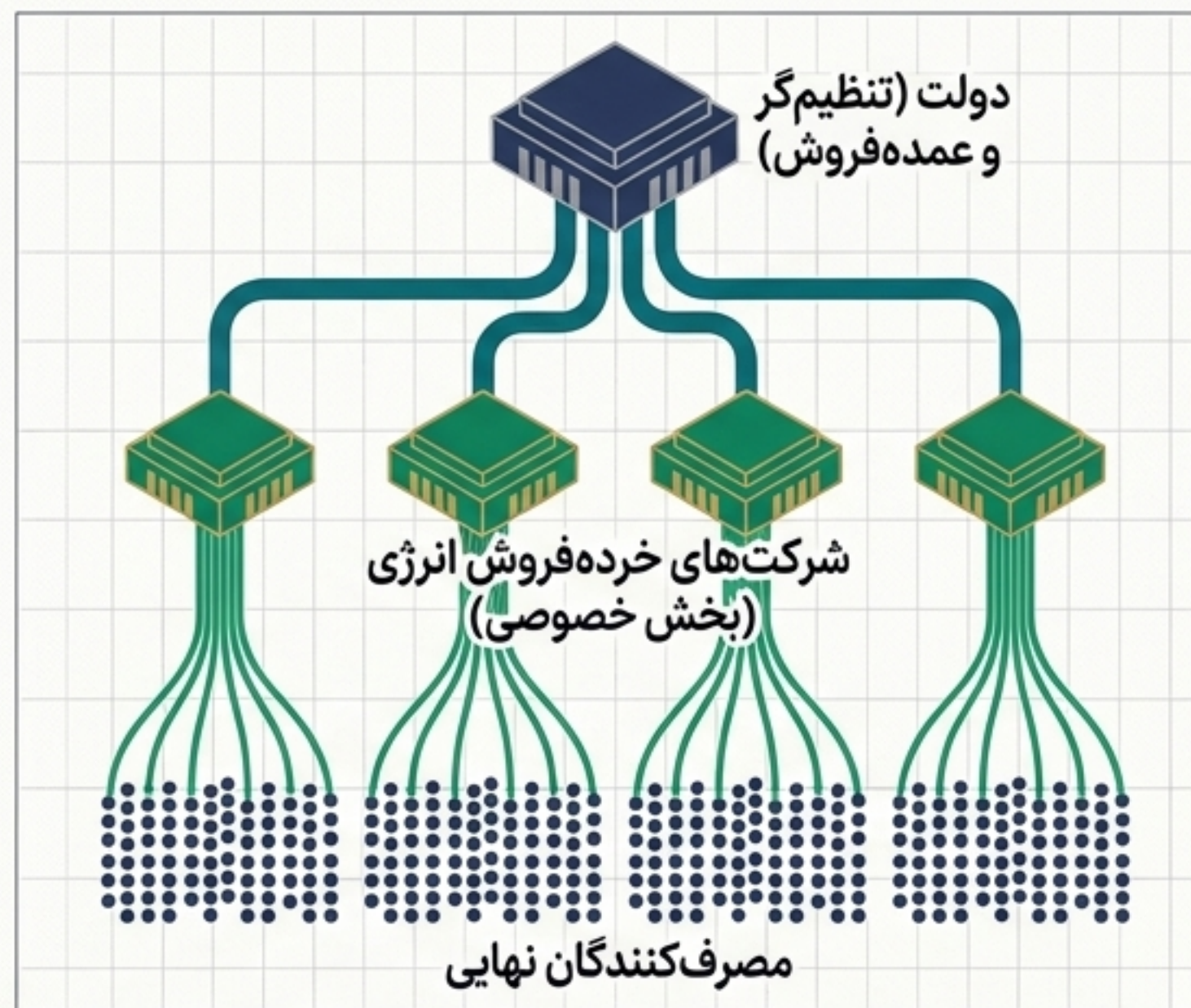
تحول نقش‌ها: خروج دولت از خط مقدم تقابل

ساختار فعلی: تقابل مستقیم

تک‌فروشی دولتی: بار سیاسی بالا و تحمیل تمام نارضایتی‌ها به حاکمیت.

ساختار مطلوب: زنجیره چندلایه و رقابتی

مانند صنعت ارتباطات: خرده‌فروش خصوصی تعامل با کاربر را مدیریت کرده و به عنوان سپر محافظتی عمل می‌کند.

- وظیفه حاکمیت:
عمده‌فروشی، توسعه
زیرساخت و تنظیم‌گری کلان.

- نقش خرده‌فروش:
خرید عمده،
مدیریت فروش، خدمات
مشترکین و وصول
مطالبات.

- دستاورد: کاهش
چشمگیر هزینه‌های
سیاسی و ارتقای
کارایی.

چرخه پایداری: چگونه این معماری ناترازی ناترازی را مهار می‌کند؟

۱. توسعه ریل موازی
جذب تقاضای حساس به پایداری
توسط بخش خصوصی.

۲. کاهش فشار بودجه‌ای
توقف تامین مالی تقاضای جدید
توسط حاکمیت.

۴. تطابق اجتماعی
ایجاد فرصت برای تغییر تجهیزات و
رفتار مصرف‌کننده بدون شوک.

۳. احیای زنجیره تولید
تزریق درآمدهای واقعی به
شرکت‌های ملی جهت نوسازی شبکه

داشبورد اقدام عملیاتی: برق و گاز

اقدامات حوزه برق

ایجاد خرده‌فروشان منطقه‌ای

توسعه نظام خرده‌فروشی، به‌ویژه در بخش شهری و تجاری. تدوین چارچوب تنظیم‌تنظیم‌گری دقیق توسط دولت برای ورود بخش خصوصی.

اصلاح ساختار تعرفه برق

بازنگری معماری پلکان‌ها، حذف تخفیف‌های بلاوجه، و اجرای سخت‌گیرانه نظامات تعرفه میان‌باری، پرباری و کم‌باری.

اقدامات حوزه گاز

استقرار اپراتورهای توزیع گاز

توسعه نظام خرده‌فروشی گاز در سطح منطقه‌ای از طریق استقرار سریع شرکت‌های کارور نوع ۱ و کاهش تصدی‌گری شرکت گاز.

واقعی‌سازی پلکان‌های گاز

افزایش ابعاد پلکان‌های بالاتر مصرف و شیب‌دار کردن تصاعدی و تدریجی قیمت هر پله صرفاً برای مشترکین پرمصرف.

داشبورد اقدام عملیاتی: بنزین و نفت گاز

اقدامات حوزه نفت گاز (گازوئیل)

عرضه در بورس انرژی

ایجاد سازوکار شفاف فروش بخشی از گازوئیل تولیدی پالایشگاه‌ها مستقیماً در بورس انرژی برای متقاضیان خاص صنعتی.

مدیریت و تحدید سهمیه

محدودسازی سهمیه مصارف پایه و هدایت اجباری تقاضای مازاد به سمت خرید شفاف از بورس یا شرکت‌های توزیع خصوصی.

اقدامات حوزه بنزین

ریل موازی پالایشگاه‌ها

صدور مجوز فروش آزاد بخشی از بنزین تولیدی پالایشگاه‌ها و ایجاد امکان مبادله مشروع آن مشروع آن توسط جایگاه‌داران خصوصی.

اصلاح کارت اضطراری جایگاه

افزایش تدریجی نرخ کارت اضطراری جایگاه‌های سوخت حداقل به میزان تورم سالانه جهت هدایت به سمت کارت شخصی.

چشم انداز: اقتصادی پویا، دولتی چابک، انرژی پایدار

تداوم مسیر گذشته ناممکن و شوک‌درمانی، قمار پرخطر بر سر ثبات اجتماعی و زیرساخت‌های کشور است.

راهبرد «اصلاح تدریجی و ریل موازی» تنها مسیری است که با درک واقعیات جامعه، فرصت انطباق را فراهم کرده و با ارتقای جایگاه دولت از «مداخله‌گر» به «تنظیم‌گر» «تنظیم‌گر»، مدیریت انرژی را به موتور محرک توسعه پایدار تبدیل می‌کند.

تصمیم امروز، معماری
امنیت انرژی فرداست.

